

який небудь вчинок, який відкрив мужнього, геройського духа в ненавидженому робітникови.

Робітники Спарти і Ляцедемонії зазнали тої ненависти в найбільшій мірі. Їх згромаджувано при нагоді сьвят і забав та безборонних, невинних немилосердно масакровано на приказ “вищої” (маєтної) кляси. Се справляло втіху крвожадній пануючій зграї. То знова, “цвіт” ляцедемонської молодіжи узброївши ся в штилетти вибирав ся на лови на людей і устроював собі нелюдський спорт. Ті “герої-молодці” з вищих кляс підкрадали ся до своїх невинних, півнагих жертв і убивали їх для забави. Або, в інших случаях, згромаджувано невільників разом в тій цілі, аби спорт міг мати більше публичний характер і тоді без милосердя мордовано їх, так як часом в наших часах нищить ся шкідливі і небезпечні зьвірі. Лови ті на людей були подібні, наприклад, до нинішних ловів на заяці в Каліфорнії або Австралії. Ті всі штуки, засідки роблено для здавлення всякого наміру, всякої надії робітників на поліпшене їх матеріального положення. Деякі філософи протестували проти такого нелюдського і підлого поступованя, але дух тодішнього часу і настроїв пануючих кляс не терпів тих протестів, тому філософи вважали за найлучше мовчати і говорити собі, що мовчанка є частиною мудрости.

Про те, яке мале соціяльне значіне мали робітники в старинних часах сьвідчать найлучше списи населеня різних міст: Атени (300 літ перед Христом) наприклад, числили 9,000 “душ”; число мешканців виносило 500,000; Коринт, населене котрого виносило 680,000, мав 40,000 “душ”. Робітників вважало ся за таких, що не мали душ і тому їх незаписувано в статистиках за мешканців. Але особи, що посідали землю і